

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 11 februari 1929 kl. 4 e. m.

*Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i
anledning av väckt motion, II: 337, angående genomförande
av ett världsspråk.*

I en inom andra kammaren väckt och till andra kammarens första tillfälliga utskott för förberedande behandling hänvisad motion, nr 337, har herr Hage m. fl. — under hänvisning i huvudsak till motiveringen i en samtidigt i första kammaren av herr Lindhagen i samma fråga väckt motion — hemställt, att riksdagen ville anhålla att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till:

- 1) en internationell överenskommelse om genomförandet, vid sidan av modersmålen, av ett världsspråk;
- 2) detta språks byggande på världsspråket esperanto;
- 3) esperantos användning under övergångstiden såsom kongressspråk vid sidan av ett eller flera nationalspråk; samt
- 4) esperantos införande på försök i vissa skolor, åtminstone som frivilligt läroämne.

I avseende å motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till den av motionärerna åberopade, av herr Lindhagen i första kammaren väckta motionen.

Förevarande fråga har upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning. En utförlig redogörelse för frågans tidigare behandling — till och med 1924 års riksdag — återfinnes i ett av första kammarens första tillfälliga utskott vid 1926 års riksdag avgivet utlåtande, nr 5, och anser sig utskottet här kunna inskränka sig till att hänvisa till denna redogörelse.

Vid 1926 års riksdag väcktes i ämnet motioner i såväl första som andra kammaren.

I den i första kammaren väckta motionen, I: 222, hemställdes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hos folkförbundet eller annorledes taga initiativ till en förutsättningslös internationell överläggning

1) om behovet, vid sidan av modersmålen, av ett världsspråk, avsett att antagas genom mellanfolklig överenskommelse och inläras i alla världens skolor;

2) om vilket språk borde upphöjas till världsspråk, antingen ett visst gammalt nationalspråk eller ett nybildat världsspråk;

3) om inrättande av en internationell världsspråksakademi för övervakande av det antagna språkets utveckling och enhetlighet.

Första kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisats, hemställde i sitt nyssberörda utlåtande, nr 5, att motionen icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

I en vid utskottets utlåtande fogad reservation hemställdes emellertid, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga initiativ till en internationell överläggning om antagande genom internationell överenskommelse av ett världsspråk samt, därest sådan överenskommelse åvägbringades, ej mindre själv vidtaga än även verksamt främja åtgärder till världsspråksidéns förverkligande.

Första kammaren beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

I den i andra kammaren väckta motionen, II:346, hemställdes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hos Nationernas förbund eller annorledes taga initiativ till en förutsättningslös överläggning: *dels* om behovet vid sidan av modersmålet av ett världsspråk, avsett att antagas genom mellanfolklig överenskommelse och inläras i alla världens skolor, samt *dels* om vilket språk borde upphöjas till världsspråk, antingen ett visst gammalt nationalspråk eller ett nybildat hjälpspråk.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, till vilket denna motion hänvisats, hemställde i utlåtande nr 5, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till en förutsättningslös internationell överläggning:

dels om behovet vid sidan av modersmålet av ett världsspråk, avsett att antagas genom mellanfolklig överenskommelse,

samt *dels* om vilket språk borde upphöjas till världsspråk, antingen ett visst gammalt nationalspråk eller ett nybildat hjälpspråk.

I en vid utlåtandet fogad reservation hade två av utskottets ledamöter låtit anteckna, att de hemställt, att utskottet måtte avstyrka motionen.

Utskottets hemställan blev av andra kammaren avslagen.

Vid 1928 års riksdag väcktes i frågan två i huvudsak likalydande motioner (I:227 och II:400), däri hemställdes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ

1) till en internationell överläggning om genomförande, vid sidan av modersmålen, av ett världsspråk, som inläres i alla världens skolor;

2) till övervägande av frågan att såsom sådant språk antaga esperanto, som vore ett levande, inom de flesta länder talat, lättlärt och logiskt världsspråk; samt

3) till övervägande av officiella åtgärder för att stödja den svenska världsspråksrörelsen genom esperantos införande på försök i vissa skolor, åtminstone som frivilligt läroämne, medverkan till utbildning av lärare i språket m. m. dylikt.

Första kammarens första tillfälliga utskott, till vilket motionen I:227 hänvisats, hemställde i utlåtande nr 1, att nämnda motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda. I en vid utlåtandet fogad reservation hemställdes emellertid, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande de linjer, efter vilka arbetet för världsspråkstankens förverkligande borde bedrivas. Första kammaren beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Andra kammarens femte tillfälliga utskott, till vilket motionen II:400 hänvisats, hemställde i utlåtande nr 3, att andra kammaren måtte för sin del besluta, det riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till en förutsättningslös internationell överläggning:

dels om behovet vid sidan av modersmålet av ett världsspråk, avsett att antagas genom mellanfolklig överenskommelse,

och *dels* överväga frågan att såsom sådant språk antaga hjälpspråket esperanto.

Denna utskottets hemställan blev emellertid av andra kammaren avslagen.

Frågan om vidtagande av åtgärder i den ena eller andra riktningen för införandet av ett världsspråk har, såsom av den nu lämnade redogörelsen och däri omförmälda utlåtanden framgår, vid åtskilliga tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. *Utskottet.*

Utskottet kan då till en början icke underlåta att fästa uppmärksamheten på det jämväl av första kammarens första tillfälliga utskott i dess utlåtande av år 1928 påpekade förhållandet, att de i ämnet väckta motionernas syftemål i viss mån förskjutits, i det att tidigare avsetts en förutsättningslös, internationell överläggning om behovet vid sidan av modersmålen av ett världsspråk — antingen något gammalt nationalspråk eller ett konstgjort hjälpspråk — under det att från och med år 1928 avsetts antagandet av esperanto såsom världsspråk. Härtill vill utskottet endast i förbigående erinra, att, ehuru esperanto onekligen har de flesta anhängarna bland hjälpspråken, dess ställning bland världsspråksidéns anhängare knappast torde vara obestridt.

Utskottet vill ingalunda förneka, att ett internationellt godtagat världsspråk skulle vara av stort värde såsom tekniskt hjälpmedel, såsom kongressspråk och även i viss utsträckning såsom turistspråk. Men en nödvändig

förutsättning härför är, att språket behärskas av ett stort antal människor, och detta kan ännu icke sägas vara fallet. Innan de av motionärerna under punkterna 1)—3) öfvermålade önskemålen kunna förverkligas, är därför ett stort och omfattande upplysningsarbete av nöden. Utskottet kan nämligen icke finna det vara en riktig väg att åtgärder vidtagas för införandet i den mellanfolkliga umgälgelsen av ett hjälpspråk, innan betingelser härför föreligga i detta hjälpspråks spridning.

Den roll, som — såsom utskottet nyss framhållit — ett internationellt hjälpspråk under förutsättning av tillräcklig spridning kan komma att spela, är emellertid enligt utskottets förmenande av den betydelse, att åtgärder i syfte att underlätta denna spridning i görligaste mån böra vidtagas. För ernåendet härav är givetvis undervisning i skolorna av största betydelse, och härom hava motionärerna hemställt under punkt 4). I detta hänseende anser sig utskottet böra göra följande uttalande.

Ett artificiellt hjälpspråk kan aldrig, hur stor spridning det än må uppnå, tänkas skjuta nationalspråken åt sidan såsom bärare av vederbörande folks kulturliv. Inlärandet av ett hjälpspråk kommer därför enligt utskottets uppfattning aldrig att kunna göra andra språkstudier öfverflödiga, utan kommer endast att ytterligare öka den rådande och ofta med skärpa påtalade ämnesträngseln på våra skolschemata. Denna ämnesträngsel utesluter för närvarande enligt utskottets uppfattning varje tanke på införandet av ett nytt *obligatoriskt* läroämne i våra skolor, lägre som högre. För världsspråksspråkens förverkligande torde emellertid mycket vara att vinna om *frivillig* undervisning häri anordnas. En dylik frivillig undervisning är emellertid icke tänkbar utan tillgång till kunniga och för uppgiften intresserade lärare. Utskottet vill då erinra, att i två vid innevarande riksdag väckta, likalydande motioner (I: 82 av herr Wagnsson m. fl. och II: 134 av herr Eriksson i Stockholm m. fl.) hemställts, att riksdagen för anordnande av kurser i esperanto, i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna skisserad plan, måtte för budgetåret 1929—1930 anvisa ett anslag av 4,600 kronor. Skulle dessa motioner, vilka för förberedande behandling hänvisats till riksdagens statsutskott, vinna riksdagens bifall, synes det utskottet, som om en naturlig följd härav måste bli, att vederbörande myndigheter på allt sätt söka underlätta nyttiggörandet av de vid en sådan kurs förvärvade kunskaperna genom frivillig undervisning.

I anslutning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen II: 337 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 februari 1929.

På utskottets vägnar:
GUST. MOESSON.

N ä r v a r a n d e vid ärendets slutbehandling i utskottet: herrar *Mosesson*, *Gardell* i Stenstu, *Weijne*, *Lundström**, *Bergström* i Hälsingborg, *Johansson* i Bro*, *Thomson*, *Hollertz** och *Björling* samt fru *Nordgren*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation av fru Nordgren.
